

49. DE GEDECENTRALISEERDE COMPOSTERING

1. Inleiding

De jaarlijkse analyse van de vuilnisbak van de Brusselse bevolking toont aan dat de fractie organisch afval stabiel is gebleven tussen 1995 en 1999 en goed was voor 25 tot 30% van de totale productie van huishoudelijk afval in Brussel, die 360 kg/inw./jaar bedroeg. Deze organische fractie liep op tot 36% bij inwoners met een tuin. Bijna al dit organisch afval (90 tot 110 kg/inw./jaar gemiddeld) kan echter worden gevaloriseerd als compost.

Er bestaan verschillende technieken voor valorisatie van het organisch afval (van keuken en tuin): de gedecentraliseerde compostering (thuis of in de buurt) en de gecentraliseerde compostering (op grote schaal). De gedecentraliseerde compostering van het organisch huishoudelijk afval past in het geïntegreerd afvalbeheer dat, hoewel het aanvulling vormt bij een systeem van de gecentraliseerde compostering, een lokale en duurzame oplossing biedt voor het probleem van de afvalvalorisatie en het mogelijk maakt de kostprijs van de afvalverwijdering op lange termijn onder controle te houden en tegelijk het leefmilieu te sparen.

Het doel van het Afvalplan 1998-2002 betreffende de valorisatie van de afvalstoffen bestond erin 10.000 gezinnen aan te zetten tot thuiscomposteren tegen 2002. Hiervoor werden verschillende acties gevoerd: publicatie van een technisch document, uitwerking van gerichte sensibiliseringscampagnes, creatie en opleiding van een netwerk van compostmeesters, uitwerking van demonstratiecentra voor de compostering...

2. Bevorderen van het composteren

Meer dan 60% van de Brusselaars zegt het composteren, dat een oude techniek is, te kennen. Velen van hen halen overigens het voorbeeld aan van hun grootouders die een put groeven achterin hun tuin waarin ze hun organisch afval gooiden, dat ze vervolgens "lieten" ontbinden. Dit type van ontbinding die geuren produceert en ongedierte aantrekt, kan geen compostering worden genoemd. De meeste mensen houden het bij een combinatie van de twee. Met andere woorden: de Brusselaars kennen het algemene principe van de compostering (ontbinding van organisch afval), maar zijn onvoldoende vertrouwd met de technische en praktische aspecten die toelaten een goede, geurloze compost te maken.

Daarom is een van de werkmiddelen die werden ingevoerd een netwerk van compostmeesters die een opleiding hebben genoten in de techniek van het composteren en concreet technisch advies kunnen geven.

Uit de enquête van Sonecom 2001 is gebleken dat:

- 26,6% van de bevolking al heeft horen spreken over de compostmeesters
- 5,3% al advies heeft gekregen van een compostmeester
- 1,8% graag in contact zou komen met een compostmeester.

Op dit moment kan men ervan uitgaan dat 30% van de 230 opgeleide compostmeesters werkelijk actief is: ofwel zijn ze betrokken bij persoonlijke initiatieven, ofwel zijn ze regelmatig aanwezig op activiteiten van de gemeente of het BIM.

Een van de activiteiten is het "opentuinweekend". Tijdens "Open tuinen 2001" kregen de bezoekers een vragenlijst toegestopt.

275 antwoorden konden worden opgetekend:

- 58% van de bezoekers composteerde niet
- 95,6% van deze niet-composteerders overwoog te gaan composteren na dit bezoek.

Dit resultaat kenmerkt het feit dat de kandidaat-composteerders vaak onvoldoende technische en praktische informatie hebben voor hun specifieke situatie om echt te beginnen composteren. Sommige vrezen (geuren, ongedierte, moeilijkheidsgraad, bestede tijd enz.) verdwijnen bovendien nadat de bezoekers concreet hebben gezien hoe composteren in het echt gebeurt.

Een ander werkmiddel om het composteren te bevorderen, is de subsidiëring van compostvaten.

De enquête over de compostvaten die in 1998 werd uitgevoerd door de BRAL (Brusselse Raad voor het Leefmilieu) bij 243 Brusselse gezinnen die in 1993 een door een gemeente gesubsidieerde compostbak hadden gekocht, toonde aan dat van de 84 gezinnen die hadden meegewerkt:

- 54% een subsidie van de gemeente had ontvangen om een plastic vat te kopen en te beginnen composteren;
- 76% dit vat bleef gebruiken;
- 75% tevreden was met dit vat

In 2000 steeg de verkoop van compostvaten bij Brico met 150% vergeleken met het voorgaande jaar, wat erop wijst dat de belangstelling voor het composteren evolueert. Dit was wellicht het algemene effect van de sinds 1998 gevoerde campagnes.

3. Brusselse gezinnen die composteren

Volgens verschillende enquêtes die werden afgenomen bij de Brusselse gezinnen (Dimarso 2000 en Sonecom 2000 en 2001) "zegt" 6 tot 15% van de ondervraagde gezinnen (27.600 tot 69.000 gezinnen) zijn organisch afval te composteren.

Volgens een analyse van de vuilnisbakken bij 236 gezinnen die een tuin bezitten (RDC, 2001), wordt in 15 gezinnen gecomposteerd. Deze studie toont dus aan dat er eerder sprake is van 6% dan van 15% van de Brusselse gezinnen die composteren.

Uit het profiel van de compostmeesters en hun contacten met de bevolking die belangstelling heeft voor het composteren, blijkt dat de composterende gezinnen door deze techniek worden aangetrokken hoofdzakelijk omwille van hun belangstelling voor het tuinieren en voor de natuur, eerder dan uit ecologische overwegingen.

Van de gezinnen die composteren:

- gebruikt 37,8% een houten compostbak
- heeft 33,3% een composthoop in de tuin
- gebruikt 11,1% een plastic compostvat
- neemt 8,9% deel aan een collectief composteringsproject
- doet 3,3% aan "vermicomposteren" met een wormenbak in de woning

4. Gecomposteerde hoeveelheden

Verschillende studies en analyses tonen aan dat een persoon die composteert zijn organische fractie vermindert met 50 tot 75%. In het Brussels Gewest gaat het dus om ongeveer 45 (90kg x 50%) tot 82,5 (110kg x 75%) kg/inw./jaar organisch afval dat wordt gecomposteerd door de composterende gezinnen.

Bijvoorbeeld, het composteringsproject van de wijk Carré Tillens: 2.267 kg organisch afval werd hier op vijf maanden tijd gecomposteerd door 38 gezinnen. Deze totale productie komt overeen met een gemiddelde productie van 143 kg/gezin/jaar. In Ukkel komt een gezin overeen met ongeveer twee inwoners (NIS, 1991). Dit komt dus neer op een gemiddelde productie van 72 kg/inw./jaar aan composteerbaar afval.

In het Brusselse Gewest schommelt de raming van de totale hoeveelheid gecomposteerd organisch afval elk jaar respectievelijk volgens de meest pessimistische hypothese (6% van de gezinnen composteert en 45kg wordt gecomposteerd) en de meest optimistische (15% en 82,5 kg) tussen 2.608 ton en 11.954 ton (gemiddelde = 7.281 ton/jaar).

5. Potentieel in Brussel

In Brussel heeft 26% van de gezinnen een tuin (NIS 1991), wat overeenkomt met ongeveer 120.000 gezinnen die een bevoorrechte doelgroep vormen. Een studie van IGEAT die door het BIM werd besteld voorafgaand aan de tenuitvoerlegging van het Afvalplan 1998-2002 stelde als hypothese dat de gebieden waar thuiscompostering kan worden gestimuleerd een hoog aandeel tuinen van meer dan 50m² moesten hebben (117.000 gezinnen) en dat het gemiddelde participatiecijfer van deze doelgroep ongeveer 10% moest bedragen (11.700 gezinnen). Het doel van het Afvalplan werd dus vastgelegd, volgens de resultaten van deze studie, op 10.000 composterende gezinnen.

Indien we de enquêtes en de verklaringen van de Brusselaars dus mogen geloven, dan telt het Gewest vandaag tussen 27.600 en 69.000 composterende gezinnen (6% tot 15% van de bevolking). Het potentieel van de composteerders lijkt dus onderschat. Volgens de enquête van Sonecom 2001 die werd uitgevoerd bij een representatief staal van de totale bevolking, zegt 40 % van de Brusselse gezinnen immers bereid te zijn tot composteren. Van deze 40% zeggen meerdere gezinnen dat ze wellicht bereid zouden zijn tot composteren indien ze een huis met een tuin zouden hebben of wanneer ze bijvoorbeeld met pensioen gaan.

Van de gezinnen die niet composteren (enquête Dimarso 2001):

- composteert 15,3% niet door een gebrek aan belangstelling
- heeft 9% geen tijd
- vindt 6% het te moeilijk
- composteert slechts 3% van de gezinnen niet omdat ze deze techniek niet kennen
- en heeft 63,3% geen plaats of geen mogelijkheid om te composteren (geen tuin bijvoorbeeld)

Volgens de enquête van Dimarso 2001 bij de Brusselaars die reeds composteren:

- zou 50% van hen stoppen met composteren indien het groenafval werd opgehaald
 - 40% zou gebruik maken van de huis-aan-huisophalingen
 - 11% zou zijn tuinafval rechtsreeks naar een inzamelplek brengen
- Van de andere composteerders:
 - zou 20% doorgaan met composteren
 - zou 20% er occasioneel gebruik van maken, bij grote tuinwerken bijvoorbeeld, maar men zou toch doorgaan met composteren. Volgens de ervaringen en de contacten van de compostmeesters zouden deze laatsten er vooral in de zomer van profiteren, wanneer het gras vaak gemaaid moet worden. Gras is immers moeilijker te composteren als er geen hardere en drogere "bruine" stoffen worden bijgevoegd (vermalen takken enz.).

Zonder rekening te houden met de organisatie van selectieve groenafvalophalingen en op basis van ervaringen buiten Brussel kunnen wij verwachten dat wij in de komende jaren, dankzij de bevordering van de thuiscompostering maar ook dankzij het vermicomposteren en het wijkcomposteren, de drempel van 20% composterende gezinnen (92.000 gezinnen) zullen bereiken. Indien we rekening houden met de selectieve ophalingen van tuinafval die in de toekomst zullen plaatsvinden en met het feit dat 50% van de composteerders verklaart in dat geval te zullen stoppen met composteren, is het evenwel realistischer het potentieel van de composterende gezinnen in Brussel te ramen op 10%.

Composteerbare hoeveelheden: (berekening = aantal gezinnen x 2,1 inw. x aantal kg/inw./jaar)

- zonder het effect van de ophalingen: 8.694 ton tot 15.939 ton per jaar (streefdoel: 92.000 composterende gezinnen)
- met het effect van de ophalingen: 4.347 ton tot 7.970 ton per jaar (doelstelling: 46.000 composterende gezinnen)

6. Kwalitatieve milieubalans

Het thuis of in de buurt composteren van organisch afval leidt tot een vermindering van:

- de hoeveelheid afval die naar de verbrandingsoven gaat.
- de transportkosten van de groenafvalophalingen die in de toekomst zullen plaatsvinden en de huidige ophaling van organisch afval in de grijze zakken, en tegelijk een vermindering van de vervuiling die dit transport meebrengt.
- de kosten van de verwerking van het groenafval dat normaal gezien naar Brussel-Compost wordt gestuurd en van het keukenafval dat nog steeds verbrand zal worden.
- het gebruik van kunstmeststoffen, aangezien compost een 100% natuurlijke en uiterst vruchtbare humus is.
- het gebruik van pesticiden (productie die veel energie vergt, producten schadelijk voor het milieu en de gezondheid) aangezien het compost de weerstand van de planten tegen ziekten en parasieten verbetert.

Bovendien is het zo dat mensen die composteren ook beter sorteren en vaak andere gedragingen aannemen die het milieu ten goede komen. Informatie over compostering kan immers niet zonder informatie over het algemene afvalbeheer en de afvalpreventie, over meststoffen en pesticiden, aangezien al onze acties

verband houden met het Afvalplan. Het composteren van organisch afval is trouwens een concrete actie die de participatie van de burgers aan het collectieve afvalbeheer versterkt.

Bronnen

1. *SONECOM, enquêtes over ecologische gedragingen, 2000, 2001*
2. *DIMARSO, enquête over compostering, 2000*
3. *Bral, enquête over de compostvaten, 1999*
4. *RDC, analyse vuilnisbak, 2001*
5. *BIM, rapport open tuinen (niet gepubliceerd), 2000, 2001*

Andere fiches in verband hiermee

Schriftje : Het Brussels Afval : gegevens voor het plan

- 1. Productie en samenstelling van huishoudelijk afval
- 45. Beperking van het huishoudelijk afval tot een minimum

Auteur(s) van de fiche

DE MULDER Pascal